ק: חלק פרק אחד עשר סנהדרין

עין משפט
נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהל' עכו"ם הלכה כ:

תורה אור השלם

1. וְרִצּוּ שְׂחָקִים מִמְּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח:
תהלים עח כג
2. בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ:
בראשית ז יא
3. וְיָצְאוּ וְרָאוּ בִּפְגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר:
ישעיהו סו כד
4. כִּי הָצוּר אֶל עִיר יָמִים רִבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְחָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:
דברים כ יט
5. הָאִגֶּה בְּלֹב אִישׁ יְשַׁחֲנֶהָ וְדָבָר טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּהּ:
משלי יב כה
6. אִישׁ רָעִים לְהִתְרֹעֵעַ וְיֵשׁ אֹהֵב דָּבֵק מֵאָח:
משלי יח כד
7. כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּיל וְעֲצֻמִים כָּל הֲרֻגֶיהָ:
משלי ז כו
8. כְּכֶלּוּב מָלֵא עוֹף כֵּן בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה עַל כֵּן גָּדְלוּ וַיַּעֲשִׁירוּ:
ירמיהו ה כז
9. אֶל תֹּאמִינוּ בְּרֵעַ אֶל תִּבְטְחוּ בְּאַלּוּף מִשְׁכֶּבֶת חֵיקֶךָ שְׁמֹר פְּתָחֵי פִיךָ:
מיכה ז ה
10. אַל תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם:
משלי כז א
11. כָּל יְמֵי עֲנִי רָעִים וְטוֹב לֵב מִשְׁתֵּה תָמִיד:
משלי טו טו
12. מַסִּיג גְּבוּל יַעְצֵב בְּהֹם בּוֹקֵעַ עֵצִים יִסָּכֶן בָּם:
קהלת י ט

כוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענות. דכמידה טובה כתיב לאלפים וכמדת פורענות כתיב לרבבות ולא גדול מלרובה דל' לרבבות ים בדלת במסכת יומא בפרק יום הכפורים (דף עג.) אלמא מדה טובה מרובה. ומעכשיו אין לתמוה היאך יש באדם כח לקבל שכר כל כך שהרי למדת פורענות נותן הקב"ה כח באדם לקבלו מדה טובה: **לדוקים.** [שכופרין בכל מין[8]]: **רב יוסף אמר אף בספר בן סירא.** שיש בו דברי הכמי ובא עליהם לידי ביטול תורה: **לא תפשטו גילדנא מאודניה.** כלומר לא תטול עורו של דג אפילו מעל אזנו מפני שאתה מפסיד העור לאזיל משביה לאכלא להפסידא אלא אלי יתיה בנורא ואכול ביה מרתין גריצין שאתה יכול לגלות עור הדג עמו ולאכול בו שתי חלות דהוי לפתן לשתי חלות: **גלדנא.** שם הדג. ל"א להכי נקט מאודניה שדרכו של דג להתמיל הפשטו מאזנו: **אי מפשטיה.** אי ממשמעותיה קא מתמהת באורייתא נמי כתיב: **דלא לבטול אלא כדרכה.** דאין הגון לאדם לשנות את דרכו והיינו דקאמר מאודניה: **לא ייתן.** אינו יכול ליתן: **קטנה** קודם שהגיעה שתי שערות: **נערה** משהגיעה שתי שערות עד שיביאה שתור על הלבן הרי היא בוגרת: **בנערותה שמא תזנה.** משבגרה ראויה היא לנישואין להכי אמר שלא תנשא: **דויא.** לתגה: **מגע רגיס.** אותם שאין לך עסק עמהם מגעם ממון ביתך: **ולא הכל אביא ביתך.** אפילו אותם שאתה מתעסק עמהם לא תביאם תדיר לביתך אלא מבחוץ תדבר עמהם: **אין רעים.** שיש לו רעים הרבה: **להתרועע.** לשון מריעים לו שמתקוטטו עמהם: **ולדקן.** מי שזקנו דקה וחלושה: **קורטמן.** תלע שחכם וחריף הוא ביותר: **עבדקן סכסן.** מי שזקנו עבה שוטה הוא: **סכסן.** כמו כל בר בר חגא סכסא בגנא בתרא (דף עד.): **נפח בכסיה.** מי שנופח אופיא שבכוסו: **לא לחי.** בידוע שאינו לחמא: **אמר כמאי איכול לחמא.** האומר בחיה לפתן אוכל פת זה: **סב לחמא מיניה.** בידוע שאינו רעב וקח הלחם מידו שאילו היה רעב היה אוכל: **מאן דאית ליה מעברתא בדיקני.** שזקנו מחולק ומפוצל ויש בין שני שיבולות כמין מעבר: **כולי עלמא לא יכלי ליה.** בערמימותיה דמתוך שחשב כל ימיו בערמות הוא משיס ידו לזקנו ומושך כאדם שמחשב עד שנקרחה. ל"א גרסינן הכרתא מי שיש לו היכר בזקנו שקשר כולי עלמא שלא קשרו אין יכולין להגיע לכמו. ל"א גוורתא והוא לשון קרחה. וכל הני דברי רוח ולכך אין קורין בו: **דרשינן.** כלומר אמרינן להו בפרקא ומשמעינן להו לכולי עלמא כגון כל הני אשה טובה כו' אשה רעה גרעת לבעלה מה תקנתו יגרשנה מביתו כך הלשון של ספר בן סירא. אשה רעה מתנה רעה ל"ג: **כפלייס.** מרוב הנאה משוטין בכפלייס: **אל תט אזן בעלה.** למקום עמו[9] יין ושכר: **רגיס היו פנעי רוכל.** כמה וכמה מכות מקבל רוכל המתחזר בעיר [ונושא] תכשיטי נשים ושפקו עמהם שפעמים שמוצאו בעלה עמה ממיחד עם אשתו ומכהו ופוגעו: **המרגילים לדבר עבירה.** ניאוף הרי הן כיונון מבעיר גחלת כשביב המבעיר את הפחם כך כל אשר להם כלה והולך: **גחלת.** אקרי פחם שאינו ביער כדאמרינן (ברכות דף נג:) גחלים עוממות. מ"ר: **ككלוב.** דירה של עופות: **רגיס יהיו דורשי שלומך.** שתהא מתאהב עם הכל ואף על פי כן לא תגנה סודך לכולם אלא לאחד מני אלף: **מה ילד יום.** מה אירע[10] היום שמא למחר אינו שמת הוא היום: **ונמלא.** שמיצר על יום שאינו עתיד לבאות והיינו עולם שאינו שלו שהוא מצטער עליו ודואג על חנם מיום המחרת שלא תבא עליו צרה: **כל ימי עני רעים וטוב לב משתה.** פסוק הוא במשלי (טו) [11]: **כשפל גגים גגו.** שעני הוא ואינו יכול להגביהו לפיכך ממטר גגים לגגו שיורד מעל הגגים הגבוהים לגגו ומזלפים עליו הגשמים ואין לו מנוחה אפילו בלילות: **במרוס הרים כרמו.** שאין לו השגת יד לקנות כרם בשפלה בדמים יקרים וקונה לו באחד מן ההרים בזול וכל עפר שהוא מוליא לזבל (ולדייר) מוליך הרוח מן ההר לשאר כרמים שבבקעה ונמלא העני נפסד: **בעלי תלמוד.** שקשה ללמוד מרוב קושיות וסוגיות שיש בו: **משנה.** נוחה ללמוד: **רבא אמר איפכא.** דבעלי תלמוד נהנין מיגיעו שידעו להורות איסור והיתר אבל בעלי משנה שונה ואינו יודע מהו אומר דאין מורין הלכה מתוך משנה[12]: **יסכן.** יתמהם: שדעתו

מסורת הש"ס

[8] יומא עו. [פוטיה יא. וע' מ"ש תוס' שם ד"ה ולעולם]. [9] [עי' ברי"ף וברא"ש]. [10] כ"כ עוד: קידושין פב: [ספסיס פה.]. [11] יומא עה: [פוטיה מב.]. [12] [ברכות סב.]. [1] [ינמות פב: ע"ש]. [2] מנוכות קי: [כ"כ קמו.]. [3] כ"כ קמה:. [4] [מ"ש בתקוס כה.ד: מינן גלחים. [5] [עי' יעב"ן]. [6] [ואלרע. רש"ש]. [7] [ודה ז:].

מוסף רש"י

מדה טובה מרובה. רבה על מנרתה, מדה טובה מרובה על הרעה תמש מאות כה, שנאמר טובה נאמר (שמות לד) נוצר חסד לאלפים, ובמדת פורענות הוא אומר (שם כ) על שנאי ועל רבעים, אף כאן מדת הטוב של ירידת הטן רבתה על ירידת מבול (ירושא ע' ערש"ש). **ישיחנה לאחרים.** שמא יפיאוהו עלה (ירושא עה:). **להתרועע.** [ברכות נג:]. **בן סירא** אומר אף לילות. שלמה כתב כל ימי עני רעים, אבל גלילות כשיהן יש לו מנוחה, וכן סיבא אומר אף הלילות אין לו מנוחה, כי בשפל גגים גגו. ומנלא דלא טורדו כיוס סגריר (שבת ב"ב קמה:). **ובמרום הרים כרמו.** שאין כידו ממון לקנות במקום טוב יקונה כרחם הכר יכל ובגים שהוא מוליא לו ניפל יב לכרמים שתחתיו (כתובות ק:). **ומעפר כרמו לכרמים.** זבל ואשפה שהיא לכרמו נשפך לכרמים אחרים שהיא במקום רעוע בהרים יפלגשים במקום אחין עשיר חסן כו. **נופל למטה** בכרמים של עשירים שהם במקום טיב ומדרון ונוח לעפוק בהן (ב"ב שם). בעלי תלמוד. שממית עלמי לכיון הלכה ולתרץ הייות (שם קמה:). **רבא** אמר איפכא. כל ימי עני רעים זה בעל משנה, שאינו יכול להיות הלכה מתוך משנתו ונם כי כשחולקות זו על זו אינו יכול לתרץ, וטוב לו זה בעל הגמרא, שיודע משניות על עיקרם ויכוי בטעמיהם ויש כידו כח להיות הלכה למעשה (שם). **יעצב.** לשון (בראשית נ) בעצבון תאכלנה (שם). אלו בעלי משנה. שאינה מסיות כל הימים ואין לו אלא לעבר, שמתקשה בטעמיהן ואינו יודע לפרש (שם). **יסכן.** לשון ממיטות כמו (מ"א ל) ותהי למלך סוכנת. כלומר שנהנה מהן (שם). זה אסטנים. מי שדעתו קלה ולבו נמס בכל דבר מנוה שהיא דולה (שם). **שדעתו יפה.** שטוב הכל. דאינו מיחס לו שום לכלוך ושם דבר מלאום (שם). זה רחמני. כמה עניים הוא דולה וכמה מחוסרות שלבו טוכה תדיר עליהן (שם).

הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענות במדה טובה כתיב [1]יוצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ובמידת פורענות הוא אומר [2]וארובות השמים נפתחו במידת פורענות כתיב [3]ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר והלא אדם מושיט אצבעו באור בעולם הזה מיד נכוה אלא כשם שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענותם כך נותן הקב"ה כח בצדיקים לקבל טובתן: רבי עקיבא אומר [4]אף הקורא בספרים החיצונים וכו': תנא בספרי צדוקים [5] רב יוסף אמר בספר בן סירא נמי אסור למיקרי א"ל אביי מאי טעמא אילימא משום דכתב [ביה] לא תינטוש גילדנא מאודניה דלא ליזיל משביה לחבלא אלא צלי יתיה בנורא ואיכול ביה תרתין גריצים אי מפשטיה באורייתא נמי כתב [6]לא תשחית את עצה אי מדרשא אורח ארעא קמ"ל דלא ליבעול שלא כדרכה ואלא משום דכתיב בת לאביה מטמונת שוא מפחדה לא יישן בלילה בקטנותה שמא תתפתה בנערותה שמא תזנה בגרה שמא לא תינשא נישאת שמא לא יהיו לה בנים הזקינה שמא תעשה כשפים הא רבנן נמי אמרוה [7]אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו למי שבניו נקבות אלא משום דכתיב לא תעיל דויא בלבך דגברי גיברין קטל דויא הא שלמה אמרה [8]דאגה בלב איש ישחנה [9]ר' אמי ור' אסי חד אמר ישיחנה מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים ואלא משום דכתיב מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא אל ביתך והא רבי נמי אמרה דתניא [10]רבי אומר לעולם לא ירבה אדם רעים בתוך ביתו שנאמר [11]איש רעים להתרועע אלא משום דכתיב זלדקן קורטמן עבדקן סכסן דנפח בכסיה לא צחי אמר במאי איכול לחמא לחמא סב מיניה מאן דאית ליה מעברתא בדיקני' כולי עלמא לא יכלי ליה אמר רב יוסף מילי מעלייתא דאית ביה דרשינן להו [12]אשה טובה מתנה טובה בחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה מביתו ויתרפא אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפיה רבים הושחתו [1]ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת [2]ككלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף [3]משוכבת חיקך שמור פתחי פיך אל תצר צרת מחר [4]כי לא תדע מה ילד יום שמא למחר אינגו ונמצא מצטער על עולם שאינו שלו [5][6]כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים [סימן זיר"א רב"א משרשי"א חנינ"א טובי"ה ינא"י יפ"ה יוחנ"ן מרח"ם יהוש"ע מקצ"ר] [7]אמר ר' זירא אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים אלו בעלי תלמוד וטוב לב משתה תמיד אלו בעלי משנה רבא אמר איפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב [8]מסיג אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה ובוקע עצים יסכן בם אלו בעלי תלמוד רבי חנינא אומר כל ימי עני רעים זה מי שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבי יצאי אומר כל ימי עני רעים זה אסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמני וטוב לב משתה תמיד זה אבזרי רבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com